Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lausunto

Eliisa Hujala, erityisasiantuntija
Alueet ja kasvupalvelut -osasto

6.3.2024

VN/1/2024
VN/1/2024-TEM-19

U 78/2018 vp - UJ 4/2024 U-jatkokirjelmä komission muutetusta ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus rajanylisissä tilanteissa esiintyvien oikeudellisten ja hallinnollisten esteiden poistamismekanismista, COM(2023) 790 final

Hallintovaliokunnan asiantuntijakuuleminen torstaina 7.3.2024 klo 12.15

Komission keskeiset ehdotukset

EU:n alue- ja rakennepolitiikan yhtenä erityiskohteena ovat raja-alueet, joiden kehitystä voivat haitata eri puolin rajaa vallitsevat toimintaympäristöjen erot. Komissio ehdottaa, että EU-asetuksella perustettaisiin menettely helpottamaan jäsenvaltioiden välisten eräiden rajaesteiden poistoa. Komission muutetussa ehdotuksessa on huomioitu 2018 annetun alkuperäisen asetusehdotuksen ongelmia, joita on tuotu esiin sekä jäsenvaltioiden toimesta että neuvoston oikeuspalvelujen lausunnossa vuodelta 2020.

Muutetun asetusehdotuksen tarkoittama ”rajat ylittävä este” olisi mikä tahansa jäsenvaltion viranomaisen oikeudellinen tai hallinnollinen määräys tai käytäntö, joka voisi vaikuttaa kielteisesti rajat ylittävään vuorovaikutukseen ja siten raja-alueen kehitykseen. Edellytyksenä on, ettei esteeseen liity sisämarkkinoita koskevan unionin oikeuden mahdollista rikkomista.

Asetuksella perustettavalla mekanismilla olisi tarkoitus helpottaa rajat ylittävään toimintaan tarvittavan infrastruktuurin tai raja-alueella tarjottavan rajat ylittävän julkisen palvelun perustamista ja toimintaa.

Asetuksella ei olisi tarkoitus vaikuttaa muuhun EU-lainsäädäntöön eikä se rajoittaisi sosiaaliturvaa ja verotusta varten perustettujen koordinointimekanismien soveltamista.

Komission ehdotus ei sisällä uutta EU-rahaa tai toimintaohjelmia, vaan ainoastaan koordinaatiovälineen oikeudelliseen yhteistyöhön jäsenvaltioiden välillä.

Komission muutetulla asetusehdotuksella luotaisiin sekä sellaisenaan sovellettavia pakottavia velvoitteita kaikille jäsenvaltioille, että asetuksenehdotuksen IV luvun mukainen vapaaehtoiseen hyödyntämiseen perustuva menettely (*rajat ylittävien ratkaisujen helpottamiseen tarkoitettu väline*). Uusi väline olisi vaihtoehto olemassa oleville valtiosopimusperusteisille järjestelyille, joiden pohjalta jäsenvaltiot tekevät nykyisin yhteistyötä rajaesteiden poistamiseksi.

Asetusehdotuksen ehdottomat velvoitteet:

1. Jäsenvaltioiden on nimettävä koordinaatiopisteitä käsittelemään rajaesteitä koskevia aloitteita;
2. koordinaatiopisteiden on annettava aloitteentekijöille perusteltuja vastauksia esteiden purkamiseksi mahdollisesti toteutettavista toimenpiteistä; ja
3. aloitteita koskevien tietojen on oltava julkisesti saatavilla ja ne on luovutettava komissiolle.

Asetusta ei voitaisi soveltaa yhteistyöhön kolmansien maiden kanssa. Suomi soveltaisi asetusta siten yhteistyössä Ruotsin ja Viron kanssa. Ruotsin kanssa tehtävä yhteistyö on Suomessa vakiintunut osa Pohjoismaista rajaestetyötä, mutta Viron kanssa ei ole vastaavia järjestelyjä.

Asetusta sovellettaisiin Euroopan unionin sisäisillä maa- ja meriraja-alueilla. Raja-alueita ei kuitenkaan ole määritelty yksiselitteisesti. Asetuksen mahdollistamaan kansalliseen liikkumavaraan liittyy muitakin epäselvyyksiä, joiden vuoksi asetuksen säännösten ja määritelmien tarkentaminen olisi aiheellista.

Komissio on neuvoston työryhmäkäsittelyissä korostanut, että asetusehdotuksen IV luvun mukaisen uuden välineen käyttöönotto olisi täysin vapaaehtoista. Jäsenvaltiot voisivat soveltaa asetuksella perustettavaa välinettä tai vaihtoehtoisesti hyödyntää ja kehittää nykyisiä järjestelyjä rajaesteiden poistoon naapurijäsenvaltioiden kanssa tai luoda uusia menettelyjä. Jäsenvaltion päätöksentekoautonomia ei kuitenkaan ole asetusehdotuksen sanamuotojen perusteella yksiselitteistä. Jos asetusehdotuksen mukaisen välineen käyttöönotto ei ole vapaaehtoista, voisi se johtaa jäsenvaltioiden kansainvälisen sopimuksentekotoimivallan supistumiseen rajaesteiden poistamisessa.

Valtioneuvoston kanta

Suomella on tarkasteluvarauma.

U-jatkokirjeessä täsmennetään Suomen kantoja komission muutetun asetusehdotuksen johdosta, jonka nimi on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi rajat ylittävien ratkaisujen helpottamisesta, muun ohella seuraavasti:

> Valtioneuvosto katsoo, että sisämarkkinoita haittaavien rajaesteiden poistaminen on kannatettavaa. Jäsenvaltioiden toimia, joilla voidaan tukea koheesiopolitiikan tavoitteita taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta lähentymisestä ja samalla parantaa ihmisten ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä rajaseutualueilla, on tarkoituksenmukaista kehittää unionin toimivallan mukaisesti.
>
> Valtioneuvosto pitää komission ehdottamia muutoksia alkuperäiseen asetusehdotukseensa oikeasuuntaisina. Vaikka komission lainsäädäntöehdotus on kehittynyt valtioneuvoston tavoitteiden kannalta myönteisempään suuntaan, tulisi neuvotteluissa edelleen pyrkiä ensisijaisesti EU-menettelyjen käyttöönoton varauksettomaan vapaaehtoisuuteen sellaisille jäsenmaille, joilla on jo rajaesteiden ratkaisemiseksi luotuja valtiosopimukseen pohjautuvia menettelyjä naapurivaltioiden kanssa.
>
> Valtioneuvosto katsoo lisäksi, että neuvotteluissa tulisi pyrkiä ratkaisuun, joka ei estä jäsenvaltioiden valtiosopimusten mukaisten kansalliseen lainsäädäntöön perustuvien rajaesteiden ratkaisukäytäntöjen kehittämistä sisäisten ja unionin ulkoisten rajanaapureiden kanssa myös tulevaisuudessa.
>
> Valtioneuvosto pitää perusteltuna jatkaa pohjoismaista yhteistyötä rajaesteiden purkamisessa mukaan lukien Pohjoismaiden ministerineuvoston alainen toiminta. Valtioneuvosto pitää kannatettavana edistää ratkaisuja, joilla vältettäisiin hallinnollista taakkaa lisäävien rinnakkaisten järjestelmien perustamista sellaisten maiden väliseen yhteistyöhön, joilla jo on käytänteet rajaesteiden poistamiseksi.

Kanta on esitetty kokonaisuudessaan perusmuistion sivuilla 2 - 3.

Muiden maiden kannat ja käsittelyn jatko

Jäsenvaltioiden kannanmuodostus on kesken. Näkemysten odotetaan valmistuvan toissijaisuusmääräajan päättymiseen mennessä.

Asetusehdotuksen hylkäämiseen vaadittavaa määrävähemmistöä ei ole tämän hetkisen alustavan arvion mukaan muodostumassa.

Käsittely jatkuu neuvoston työryhmässä 25.3.2024.

Liitteet

Jakelu Eduskunta Hallintovaliokunta

Tiedoksi